

TOEZICHT OP GROTE(RE) KANTOREN, WAARONDER TOEZICHT OP INTEGRITEIT

1. Inleiding

Risico-gestuurd toezicht op grote(re) kantoren

- 1.1 Naast de inzet van toezichtinstrumenten voor alle advocaten(kantoren) hebben de dekens op basis van risicogestuurd toezicht een specifiek toezichtbeleid ontwikkeld met betrekking tot grote(re) kantoren. Op grond van het uitgangspunt dat risico's bestaan uit de grootte van een kans op een normschending maal de omvang van de gevolgen, willen de dekens bijzondere aandacht besteden aan de risico's bij grote(re) kantoren. Normschendingen kunnen vanwege de veelal grote belangen leiden tot omvangrijke schade voor diverse partijen en aantasting van het (maatschappelijke) vertrouwen in de advocatuur.

Normadressaat

- 1.2 Hoewel de normadressaat in de Advocatenwet, de Verordening op de advocatuur en de gedragsregels in beginsel de individuele advocaat is, leiden de ontwikkelingen binnen de advocatuur ertoe dat het advocatenkantoor steeds vaker het aangrijpingspunt is in het toezicht. Dit geldt (deels) voor het financiële toezicht en het toezicht op de naleving van de Wwft, maar ook voor het toezicht op integriteit.

Criterium grote(re) kantoren

- 1.3 Het dekenale toezicht dat specifiek is gericht op integriteit en cultuur, richt zich op kantoren met dertig of meer fee-earners. Volgens gedragsdeskundigen treedt namelijk bij organisaties waar tenminste vijftig personen werken een zeker 'anonimiseringseffect' op dat erop neerkomt dat individuele betrokkenheid en (morele) oordeelsvorming afnemen en de verantwoordelijkheid meer bij de organisatie komt te liggen. Dit criterium van vijftig of meer personen is om praktische redenen vertaald naar dertig of meer fee-earners.

2. Aandachtsgebieden toezicht op integriteit bij grote(re) kantoren

Aandachtsgebieden toezicht op grote(re) kantoren

- 2.1 Het huidige toezicht op grote(re) kantoren is onder meer gericht op integriteit. Integriteit is één van de vijf kernwaarden, neergelegd in artikel 10a Advocatenwet. Het begrip integriteit is veelomvattend. Op basis van een ruime uitleg van integriteit kan het toezicht hierop bij grote(re) kantoren worden onderverdeeld in de volgende aandachtsgebieden:

- compliance (financiële) regelgeving t.a.v. derdengeldenrekening, Wwft, fraude, sancties
- integriteit in de praktijkuitoefening (bijv. tegenstrijdige belangen, nakomen afspraken, etc)
- culturele, gedragsbeïnvloedende factoren (soft controls) zoals het bespreekbaar zijn van dilemma's, problemen en fouten, het aanspreken op gedrag, voorbeeldgedrag van bestuurders/vennoten en veilige werkomgeving

- de wijze van verrichting van nevenactiviteiten en handelingen in de privésfeer, die van invloed zijn op (het vertrouwen in) de advocatuur (bijv. het plegen van fraude buiten de praktijkuitoefening);
- governance (waaronder professionalisering bestuurlijke organisatie)

3. Overzicht van het toezicht op grote(re) kantoren dat reeds in gang is gezet

Wwft-thema onderzoek en uitvraag

- 3.1 In 2019/2020 heeft een Wwft thema-onderzoek plaatsgevonden, waarbij in alle arrondissementen onderzoek is gedaan naar de naleving van de Wwft bij met name grote(re) kantoren. Op basis hiervan hebben de dekens hun Wwft-toezicht verder ontwikkeld. Voorts hebben zij erop toegezien dat de onderzochte kantoren de aanbevelingen die voortvloeiden uit de onderzoeken, opvolgden.
- Daarnaast hebben de dekens de afgelopen jaren een specifieke Wwft-uitvraag gericht aan advocatenkantoren die Wwft-plichtige zaken doen. Ook deze uitvraag richt zich in belangrijke mate op grote(re) kantoren.

Verkenkend onderzoek naar integriteit grote(re) kantoren

- 3.2 In de loop van 2020 zijn de dekens in samenspraak met het College van Toezicht (CvT) tot de conclusie gekomen dat lokale dekens zich als toezichthouder ook specifiek zouden moeten richten op integriteit en cultuur bij de grote(re) kantoren. Het CvT en de dekens hebben gezamenlijk opdracht gegeven aan een onderzoeksbureau om een verkennend onderzoek uit te voeren. Op basis daarvan heeft het bureau aan de dekens aanbevelingen gedaan hoe zij hun integriteitstoezicht op de grote(re) kantoren kunnen verbeteren en verder uitbouwen. Het CvT is geadviseerd hoe het met betrekking tot dit onderwerp adequaat systeemtoezicht kan uitoefenen. Het bureau heeft aan de dekens een aantal aanbevelingen gedaan, waaronder de aanbeveling om in samenspraak met de NOvA en de grote(re) kantoren een visie op integriteit te formuleren in de context van grote(re) kantoren, een handreiking integriteitsbeleid grote(re) kantoren op te stellen en op basis hiervan een toetsingskader en aanpak vast te stellen die aangeven op welke manier het toezicht zal worden uitgeoefend op de opzet, het bestaan en de werking van het integriteitsstelsel van de grote(re) kantoren.

Webinars

- 3.3 Voorts zijn in 2021/begin 2022 drie interactieve webinars voor advocaten gehouden over integriteit, cultuur en gedrag, één webinar voor advocaat-stagiaires, één webinar voor advocaten met vijf tot tien jaar ervaring en één webinar voor advocaten die partner zijn. De ervaringen hiervan worden betrokken in de verdere uitwerking van de plannen omtrent toezicht op integriteit, cultuur en gedrag.

De dekens hebben in 2021 nog verder advies ingewonnen en overleg gevoerd met deskundigen op het gebied van integriteit.

Onderzoek derdengelden en overige geldstromen.

- 3.4 De dekens zijn een onderzoek bij de grote(re) kantoren gestart naar met name de opzet en werking van de procedures en interne beheersingsmaatregelen rondom alle derdengelden in het licht van de regelgeving van afdeling 6.5 van de Verordening op de advocatuur. Ook worden eventuele overtredingen van art 6.19 van de Voda (bankieren met of parkeren van derdengelden) en in dat kader Wwft-plichtige dienstverlening onderzocht. Voorts worden de overige geldstromen via eventuele andere entiteiten dan de Stichting(en) derdengelden onderzocht.

Lessons learned gesprekken

- 3.5 De dekens zijn begonnen met oriënterende gesprekken met grote(re) kantoren over de vraag wat zij zelf zien als integriteitsvraagstukken en wat zij daaraan doen. In deze gesprekken wordt onder meer gesproken over de 'lessons learned' na Pels Rijcken. Hierin wordt door de dekens besproken en tot op zekere hoogte getoetst:
- (i) welke *soft controls*/processen/waarborgen er zijn;
 - (ii) hoe zeer de *partners hierbij* betrokken zijn en of ze zelf het goede voorbeeld geven (*top down & tone at the top*),
 - (iii) of er een *code of conduct is* en
 - (iv) of de *soft controls*/processen/waarborgen voldoende geïstitutionaliseerd zijn

4. De verdere ontwikkeling van het toezicht op de grote(re) kantoren

In het verlengde van de hiervoor ingezette toezichtinstrumenten zullen de dekens in 2023, waar nodig met hulp van externe adviseurs, verder werken aan het volgende.

Compliance

- 4.1 * *Kantooronderzoeken* (in plaats van de voormalige kantoorbezoeken) zullen veelal *digitaal worden verricht* en naar gelang de grootte van een kantoor worden aangepast
- * De dekens zijn voornemens proactief datagestueerd toezicht te ontwikkelen op basis van een risicogestuurde aanpak.
 - * Daarnaast zullen zij in overleg met deskundigen een model ontwikkelen voor (grote(re)) onderzoeken naar fraude en financiële onregelmatigheden in overleg met deskundigen.
 - * De dekens zullen specifiek aandacht besteden aan toezicht op gemengde kantoren en daartoe de mogelijkheden tot samenwerking met andere toezichthouders zoveel mogelijk benutten en uitbreiden

Wwft

- 4.2 Het toezicht op de naleving van de Wwft zal verder worden uitgebreid. Naast een regelmatige uitvraag van gegevens zullen externe audits worden uitgevoerd en zal een aantal overtredingen op grond van de Wwft bestuursrechtelijk worden gehandhaafd.

Sanctiewetgeving

- 4.3 Sanctiewetgeving wordt toegevoegd aan (pro-actieve) *compliance*-benadering

Cultuur en gedrag; terugkerende externe audits

- 4.4 De dekens zullen onderzoeken of het mogelijk is via periodieke externe audits te beoordelen of de hiervoor onder 2.1 genoemde *soft controls* binnen grote(re) kantoren voldoende aanwezig (en werkzaam) zijn. Deze mogelijkheid is tijdens de *lessons learned* gesprekken al met een aantal grote(re) kantoren besproken. Een aantal heeft zich bereid verklaard mee te willen werken aan een *pilot-audit*. De dekens streven ernaar die pilot-audit te laten uitvoeren op basis van vrijwillige deelname door vijf tot acht kantoren in een aantal arrondissementen. Aan de hand van de resultaten van die pilot kan worden gezien of dit soort audits breder als toezichtinstrument kan worden ingezet. Voorts zal op basis van die resultaten worden beoordeeld welke stappen zouden moeten worden ondernomen om te komen tot een verbetering van de *soft controls* bij de onderzochte kantoren.

Verdere invulling integriteit

- 4.5 De dekens zullen mede in overleg met de NOvA, bezien of het noodzakelijk dan wel wenselijk is dat
- (i) een nadere omschrijving en invulling van de kernwaarde integriteit wordt gerealiseerd, in het bijzonder in de context van de grote(re) kantoren
 - (ii) *best practices* voor het bevorderen van integriteit worden ontwikkeld

Andere oorzaken integriteitsschendingen, hard controls

- 4.6 Daarnaast zijn de dekens voornemens in de toekomst nader onderzoek te doen naar de oorzaken van integriteitsschendingen, anders dan culturele en gedragsmatige aspecten, bijvoorbeeld perverse prikkels.
- Het toezicht op de governance van grote(re) kantoren, waaronder professionalisering van de bestuurlijke organisatie (samenstelling en positionering bestuur, profiel en kwaliteitseisen bestuursleden) zal ook verder worden ontwikkeld.
- Ook zullen de dekens in overleg met de NOvA bezien in hoeverre het wenselijk is om naast de bestuurlijke organisatie de organisatiestructuur in bredere zin onder de loep te nemen. Eén van de vragen die in dat kader gesteld moeten worden is in hoeverre het wenselijk is dat grote(re) kantoren raden van commissarissen instellen.